

Luisa Capetillo: Μία Αναρχική φεμινίστρια, cross-dresser και συνδικαλίστρια στο Πουέρτο Ρίκο στις αρχές του 20^{ου} αιώνα

Στις 20 Οκτώβρη το 1922, στο Πουέρτο Ρίκο, η αναρχική φεμινίστρια Luisa Capetillo, φεύγει από φυματίωση σε ηλικία 43 ετών. Συμμετείχε ενεργά σε πολλές απεργίες στη ζωή της, συμπεριλαμβανομένης και της μεγάλης απεργίας του ζαχαροκάλαμου του 1916, η οποία κέρδισε 13% αύξηση στους μισθούς. Εκτός από την αναρχική δραστηριότητά της, προκάλεσε σκάνδαλο, καθώς ήταν η πρώτη γυναίκα (crossdresser) που φορούσε παντελόνια. Στην Κούβα συνελήφθη για αυτόν ακριβώς το λόγο. Υπερασπίστηκε με επιτυχία την ίδια στο δικαστήριο υποστηρίζοντας ότι δεν υπήρχε κανένας νόμος που να απαγορεύει να φοράνε ανδρικά ρούχα οι γυναίκες.

Σύντομη βιογραφία της αναρχικής φεμινίστριας και συνδικαλίστριας του Πουέρτο Ρίκο.

Αυτό το μήνα γιορτάζουμε την Ανακάλυψη του Πουέρτο Ρίκο στις 17 Νοεμβρίου {...} Μεταξύ αυτών των ιστορικών προσωπικοτήτων είναι και μια γυναίκα του Πουέρτο Ρίκο που θα μπορούσε άνετα να ζει στη σύγχρονη εποχή. Το όνομά της είναι Luisa Capetillo.

Η Capetillo ήταν μια ελεύθερη στοχάστρια, φεμινίστρια, αναρχική και μαχητική συνδικαλίστρια στους εργασιακούς αγώνες στις αρχές του 1900. Σήμερα είναι περισσότερο γνωστή ως η πρώτη crossdresser που κυκλοφορούσε δημόσια με παντελόνια στο Πουέρτο Ρίκο, όμως πέρα από αυτό οι αγώνες της στο εργατικό κίνημα και σε μια πατριαρχική κοινωνία την έκαναν συνολικά μια γυναίκα που ήταν πολύ μπροστά από την εποχή της.

Στις αρχές του 19ου αιώνα, η δουλεία και η φεουδαρχία καθυστερούσαν την ανάπτυξη της εργατικής τάξης στο Πουέρτο Ρίκο. Ελάχιστοι ήταν οι μισθωτοί εργάτες και αυτοί ήταν απομονωμένοι και διάσπαρτοι σε όλη τη χώρα. Έτσι ήταν πολύ δύσκολη η οργάνωση και ο αγώνας γύρω από τα κοινά ταξικά συμφέροντα των εργαζομένων.

Η πτώση της μοναρχίας της Ισαβέλας Β' από την Ισπανία έθεσε σε κίνηση οικονομικές και πολιτικές αλλαγές, οι οποίες επέτρεψαν την ανάπτυξη εργατικής τάξης στο Πουέρτο Ρίκο. Μεταξύ αυτών των αλλαγών ήταν η κατάργηση της δουλείας και της φεουδαρχικής υποτέλειας. Επιπλέον, η ανάπτυξη των μεγάλων κέντρων παραγωγής ζαχαροκάλαμου και καπνού για εξαγωγή κατέστησε ευνοϊκές τις συνθήκες για τους εργαζομένους και τις εργαζόμενες, ώστε να εκφράσουν τα κοινά τους ενδιαφέροντα και

ζητήματα. Μεταξύ του 1868 και του 1873, με πολιτικά διατάγματα επετράπη η περιορισμένη ψηφοφορία και η ελευθερία γύρω από την δημιουργία συνεταιρισμού και την οργάνωση. Στο πλαίσιο αυτών των αλλαγών δημιουργήθηκαν οι πρώτες εργατικές οργανώσεις.

Αρχικά, οι εργαζόμενοι δημιούργησαν κοινωνικές λέσχες, που τις δήλωσαν χαρτοπαικτικές, οι οποίες εξελίχθηκαν σε δομές εκπαίδευσης. Οι εργαζόμενοι που εντάχθηκαν στις λέσχες, άρχισαν να χορεύουν και να κοινωνικοποιούνται μεταξύ τους, αλλά και να παρακολουθούν και να συμμετέχουν σε συλλογικές λογοτεχνικές αναγνώσεις και θεατρικές παραστάσεις. Αργότερα, οι λέσχες αυτές δημιούργησαν ταμείο αλληλεγγύης για την στήριξη εργαζομένων με προβλήματα υγείας και που δεν μπορούσαν να εργαστούν. Ωστόσο, δεν ασχολήθηκαν με το πρόβλημα της ανεργίας και κατά συνέπεια οι πρώτοι συνεταιρισμοί των εργαζομένων διαμορφώθηκαν κυρίως στο πλαίσιο της επανεκπαίδευσής τους σε συγκεκριμένα επαγγέλματα.

Οι περιορισμοί της ισπανικής κυβέρνησης

Παρόλο που η ισπανική κυβέρνηση δεν θεωρούσε αυτές τις ομάδες απειλή, το 1879 απαγόρευσε τη σύσταση οργανώσεων με σκοπό την "αύξηση ή τη μείωση της αξίας της εργασίας" ή τη βελτίωση των εργασιακών συνθηκών. Επίσης, οι εργαζόμενοι περιορίστηκαν πολιτικά επειδή το δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές ίσχυε μόνο για όσους πλήρωναν φόρους ακίνητης περιουσίας ή επιχειρήσεων. Αυτό άλλαξε το 1898 την παραμονή της εισβολής των ΗΠΑ στο Πουέρτο Ρίκο όταν ψηφίστηκε ένας νόμος που επέτρεπε σε όλους τους άνδρες από την ηλικία των 25 να ψηφίζουν.

Η εισβολή των ΗΠΑ στο Πουέρτο Ρίκο και οι επακόλουθες αλλαγές που προήλθαν από αυτήν ενδέχεται να επιτάχυναν τη δημιουργία συνδικαλιστικών οργανώσεων. Ήταν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου που η Luisa Capetillo πρωτοεμφανίζεται στο συνδικαλιστικό κίνημα.

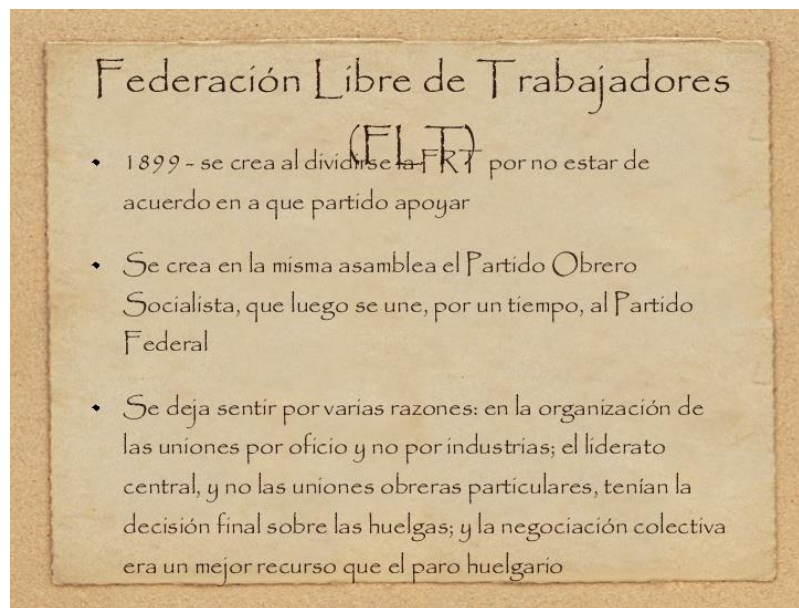
Η Capetillo γεννήθηκε στο Arecibo του Πουέρτο Ρίκο στις 28 Οκτωβρίου 1879. Η μητέρα της, Luisa Margarita Perone, γαλλίδα μετανάστρια, έφτασε στο Πουέρτο Ρίκο αναζητώντας εργασία ως δάσκαλα για τα παιδιά μιας επιφανούς οικογένειας στο Arecibo. Αντ' αυτού, προσλήφθηκε ως υπηρέτρια. Ο πατέρας της, Luis Capetillo Echevarria, έφτασε στο Πουέρτο Ρίκο από την Ισπανία. Αν και είχε σχεδιάσει να κάνει περιουσία στο Πουέρτο Ρίκο, κατέληξε να εργάζεται σε διάφορα επαγγέλματα.

Οι γονείς της Capetillo συμμερίζονταν την ίδια φιλοσοφική και πολιτική ιδεολογία. Ζούσαν μαζί και μεγάλωσαν τη Luisa, το μόνο παιδί τους, αλλά δεν παντρεύτηκαν ποτέ. Η Capetillo εκπαιδεύτηκε στο σπίτι όπου έλαβε μια ελευθεριακή εκπαίδευση, πολύ πιο προωθημένη σε σχέση με την εκπαίδευση που λάμβαναν οι γυναίκες της εποχής. Και οι δύο γονείς της ενθάρρυναν την ανοικτή και ελεύθερη συζήτηση για πολλά θέματα που άνοιξαν τους ορίζοντές της σε διαφορετικές ιδέες και φιλοσοφικά ρεύματα. Υιοθέτησε την αναρχική φιλοσοφία και τα αναρχικά ιδανικά σε όλη τη ζωή της. Βαφτίστηκε ως καθολική, αλλά απέρριψε τη θρησκεία. Ωστόσο, δεν ήταν άθεη. Αντίθετα με άλλα άτομα που ενστερνίζονταν τα αναρχικά ιδανικά, θεωρούσε πως ήταν μια καλή χριστιανή, αν και δεν συμφωνούσε με τα άκαμπτα δόγματα και τα τελετουργικά της εκκλησίας. Επέμενε, αντιθέτως, πως ο αληθινός χριστιανισμός βρίσκεται στην εξάλειψη της καταπίεσης και της εκμετάλλευσης: Για να πιστεύεις στο χριστιανισμό σημαίνει ότι πιστεύεις στη δικαιοσύνη και στην ισότητα.

Στην ηλικία των 19 ετών συναντήθηκε και ερωτεύτηκε με τον Manuel Ledesma, έναν νεαρό από μια επιφανή οικογένεια στο Arecibo. Το 1898 γεννήθηκε η πρώτη τους κόρη, η Manuela. Δύο χρόνια αργότερα γεννήθηκε ο γιος τους Gregorio. Η Luisa και ο Manuel δεν παντρεύτηκαν ποτέ, και μετά από τρία χρόνια η σχέση τους έληξε.

Η Carpetillo άφησε τα παιδιά της στη φροντίδα της μητέρας της και έπιασε δουλειά στη βιομηχανία κλωστοϋφαντουργίας. Στη συνέχεια έγινε αναγνώστρια στα εργοστάσια καπνού στο Arecibo. Οι αναγνώστες κάθονταν ή στέκονταν σε ένα βάθρο στο πάτωμα του εργοστασίου και διάβαζαν δυνατά ώστε οι εργάτριες και οι εργάτες που επεξεργάζονταν τα φύλλα καπνού και έφτιαχναν τα πούρα να ακούν. Συχνά, ορισμένα αποσπάσματα συγκεκριμένων λογοτεχνικών έργων ή πολιτικών δοκιμίων επαναλαμβάνονταν, έτσι ώστε οι εργάτες και οι εργάτριες να μπορούν να τα απομνημονεύουν. Ήταν επίσης παράδοση στα εργοστάσια καπνού να γίνονται ανοιχτές συζητήσεις ή αντιπαραθέσεις πάνω σε συγκεκριμένες θεματικές χωρίς να διακόπτεται η εργασία. Επίσης τα έργα που θα διαβάζονταν κάθε μέρα επιλέγονταν κατόπιν συζήτησης και ψηφοφορίας των εργαζομένων.

Ήταν εκεί στο εργοστάσιο παραγωγής καπνού που η Carpetillo είχε την πρώτη επαφή της με το συνδικάτο - Ομοσπονδία των Καπνεργατών (La Federacion de Torcedores de Tabaco) η οποία συνδεόταν με την Ελεύθερη Ομοσπονδία Εργαζομένων (La Federacion Libre de Trabajadores).

Το πρώτο εργατικό συνδικάτο, Περιφερειακή Ομοσπονδία Εργαζομένων (La Federacion Regional de Trabajadores), ιδρύθηκε κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής κατοχής από τις Ηνωμένες Πολιτείες το 1898. Η οκτάωρη εργασία εφαρμόστηκε με στρατιωτικό διάταγμα το 1899 και η απαγόρευση των συνδικάτων υπό την ισπανική κυριαρχία καταργήθηκε. Ωστόσο, εξαιτίας ιδεολογικών διαφορών, μια ομάδα μελών αποχώρησε και δημιούργησε την Ελεύθερη Ομοσπονδία Εργαζομένων (FLT - Federacion Libre de Trabajadores), η οποία με την συμβολή του Santiago Iglesias Pantin, στη συνέχεια συνδέθηκε με την Αμερικανική Ομοσπονδία Εργασίας (American Federation of Labor).

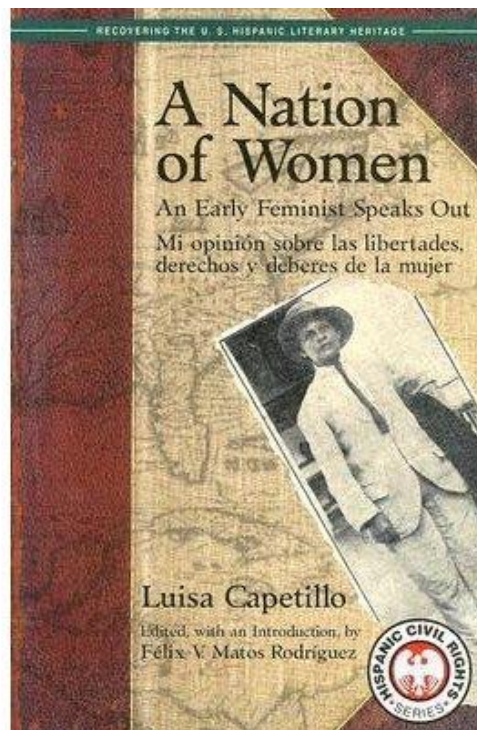
Η συμμετοχή της Carpetillo στο συνδικάτο άρχισε το 1905 κατά τη διάρκεια μιας απεργίας εργατών και εργατριών αγροκτήματος με επικεφαλής την Ελεύθερη Ομοσπονδία Εργαζομένων. Λόγω των προηγούμενων συνεργασιών της με ριζοσπαστικές και συνδικαλιστικές εφημερίδες στο Arecibo, μπόρεσε να γράψει προπαγανδιστικά κείμενα και να οργανώσει εργάτριες και εργάτες στην απεργία. Έπαιξε σημαντικό ρόλο στην απεργία και γρήγορα έγινε επικεφαλής του συνδικάτου. Ζούσε πουλώντας την εφημερίδα του συνδικάτου καθώς ταξίδευε σε όλο το Πουέρτο Ρίκο μορφώνοντας και οργανώνοντας εργάτριες και εργάτες. Το μήνυμά της ήταν απλό - οι εργάτες και οι εργάτριες πρέπει να ενωθούν κάτω από ένα κοινό αξιακό πρόταγμα για να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους για αξιοπρέπεια και ισότητα. Ήταν τόσο αποτελεσματική στην οργάνωση που η γενέτειρά της, το Arecibo, έγινε η πιο συνδικαλιστική περιοχή στη χώρα.

Το δικαίωμα ψήφου των γυναικών

Η Carpetillo θεωρείται ως η πρώτη σουφραζέτα στο Πουέρτο Ρίκο. Το 1908, πρότεινε στην Ελεύθερη Ομοσπονδία Εργαζομένων, στη σύνοδο, να υιοθετήσουν μια πολιτική θέση για την διεκδίκηση της γυναικείας ψηφοφορίας. Επέμενε ότι όλες οι γυναίκες, όχι μόνο οι πλούσιες ή οι γραμματείς, θα πρέπει να έχουν το ίδιο δικαίωμα ψήφου με τους άνδρες.

Το 1909, η Ελεύθερη Ομοσπονδία Εργαζομένων ξεκίνησε μια φιλόδοξη καμπάνια που ονόμασαν Η Σταυροφορία του Ιδεώδους "la Cruzada del Ideal". Κάτω από την αιγίδα της Ε.Ο.Ε., η Carpetillo, μαζί με εργαζόμενους και εργαζόμενες στην αρχαιοθέρηση, ταξιθέτηση και συνδικαλιστές και συνδικαλίστριες ταξίδεψαν με τα πόδια, με άλογα και με τρένο στο Πουέρτο Ρίκο για να οργανώσουν και να εκπαιδεύσουν εργάτες και εργάτριες. Κατά τη διάρκεια αυτής της καμπάνιας, η Carpetillo έγραψε για την εφημερίδα του συνδικάτου Εργατική Ένωση (Union Obrera) και δημοσίευσε το δικό της περιοδικό με τίτλο Η Γυναίκα (La Mujer). Έγραψε επίσης και δημοσίευσε μια συλλογή από δοκίμια με τίτλο Ελευθεριακά Δοκίμια (Ensayos Libertarios).

Η Luisa Carpetillo ήταν η πρώτη γυναίκα στο Πουέρτο Ρίκο που μίλησε και έγραψε τις φεμινιστικές ιδέες και θεωρίες της για τα δικαιώματα των γυναικών. Το 1909, η Luisa έγραψε και δημοσίευσε για τις ελευθερίες, τα δικαιώματα και τις ευθύνες των γυναικών, η οποία είναι και η πρώτη φεμινιστική διατριβή που γράφτηκε στο Πουέρτο Ρίκο. Αν και θεωρούσε πως ήταν φεμινίστρια, δεν συμμετείχε σε καμία από τις φεμινιστικές οργανώσεις που υπήρχαν εκείνη την περίοδο. Αντ' αυτού, αφιέρωσε όλες τις προσπάθειές της στο εργατικό κίνημα, πιστεύοντας ότι το συνδικάτο ήταν το όχημα για τις φτωχές εργαζόμενες γυναίκες ώστε να αποκτήσουν δικαιοσύνη και ισότητα. Φορούσε παντελόνι δημόσια, αμφισβητώντας τα κοινωνικά πρότυπα της εποχής. Υποστήριζε την ελεύθεριακή και δωρεάν εκπαίδευση για όλους τους άνδρες και τις γυναίκες. Ίσως μια από τις πιο αμφιλεγόμενες ιδέες της ήταν ο «ελεύθερος έρωτας», την οποία πολλοί παρερμήνευσαν ως προτροπή στην "ακολασία". Στα δοκίμια της εξηγεί ότι οι γυναίκες πρέπει να επιλέγουν ποιον θα αγαπήσουν ελεύθερα, χωρίς νομική παρέμβαση ή γάμο. Το 1911, η Carpetillo γέννησε το τρίτο παιδί της, τον Luis Carpetillo. Τότε δημοσίευσε και την πρώτη έκδοση του βιβλίου της με τίτλο Mi Opinión (Η γνώμη μου).

Το 1912, η ταξίδεψε στη Νέα Υόρκη, όπου απέκτησε επαφές με Κουβανούς και Πουερτορικανούς καπνεργάτες. Έγραψε για διάφορες ριζοσπαστικές και αναρχικές εφημερίδες. Ένα χρόνο αργότερα μετακόμισε στην Τάμπα της Φλόριντα όπου εργάστηκε ως αναγνώστρια σε ένα από τα εργοστάσια καπνού. Κατά τη διάρκεια της παραμονής της εκεί, δημοσίευσε τη δεύτερη έκδοση του βιβλίου της *Mi Opinion*.

Η επόμενη στάση της ήταν η Κούβα, όπου συμμετείχε στην εργατική απεργία των εργαζομένων στα ζαχαροκάλαμα, η οποία διοργανώθηκε από την la Federacion Anarquista (Αναρχική Ομοσπονδία της Κούβας). Δημοσίευσε ένα μανιφέστο που υποστήριζε τη βία και λόγω αυτού διατάχθηκε από το κράτος να εγκαταλείψει τη χώρα. Στη συνέχεια συνελήφθη για «πρόκληση δημόσιας αναστάτωσης» επειδή φορούσε αντρικά ρούχα δημόσια. Προκάλεσε το δικαστήριο, υποστηρίζοντας ότι δεν υπήρχε τέτοιος νόμος που να απαγορεύει στις γυναίκες να φοράνε αντρικά ρούχα. Ο δικαστής συμφώνησε και οι κατηγορίες αποσύρθηκαν. Η είδηση δημοσιεύθηκε σε όλες τις μεγάλες εφημερίδες της Κούβας και του Πουέρτο Ρίκο.

Επέστρεψε στο Πουέρτο Ρίκο, όπου οργάνωσε και συμμετείχε σε πολλές απεργίες, συμπεριλαμβανομένης και της Strike Sugar Cane Strike του 1916. Περισσότεροι από 40.000 εργαζόμενοι και εργαζόμενες σε 32 δήμους συμμετείχαν σε αυτή την απεργία που κέρδισε την αύξηση μισθών κατά 13%. Η περίοδος 1916-1918 ήταν η πιο έντονη από άποψη απεργιακής δραστηριότητας στην ιστορία του Πουέρτο Ρίκο. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου η Luisa πηγαينوερχόταν στη Νέα Υόρκη όπου δημιούργησε ξενώνα και καφετέρια. Επίσης, ταξίδεψε στη Δομινικανή Δημοκρατία για να υποστηρίξει τους απεργούς το 1919.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα ιδρύθηκε ως πολιτικό σκέλος της Ε.Ο.Ε. Αν και ήταν εναντίον των ιδεών της ως αναρχική, η Carpetillo συμμετείχε σε μια πολιτική εκστρατεία για το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα.

Η Luisa Carpetillo νικήθηκε από τη φυματίωση και πέθανε στις 10 Οκτωβρίου 1922. Από κάθε άποψη, έζησε έντονα - σχεδόν μέχρι τη στιγμή του θανάτου της, πολέμησε για τα εργασιακά δικαιώματα και την χειραφέτηση των γυναικών. Είναι δύσκολο να υπολογιστεί η επίδραση που είχε η Carpetillo στο εργατικό ή στο φεμινιστικό κίνημα. Οι περισσότερες ιστορικές καταγραφές για εκείνη την περίοδο δεν την αναφέρουν καν. Ένα πράγμα γνωρίζουμε σίγουρα - έζησε τη ζωή με τους δικούς της όρους, υπερασπιζόμενη το δικαίωμά της να είναι ελεύθερη. Η ιστορία της, ελπίζω, μας εμπνέει να κάνουμε το ίδιο.

Μετάφραση: Vectrum

Πηγή: [libcom](#)